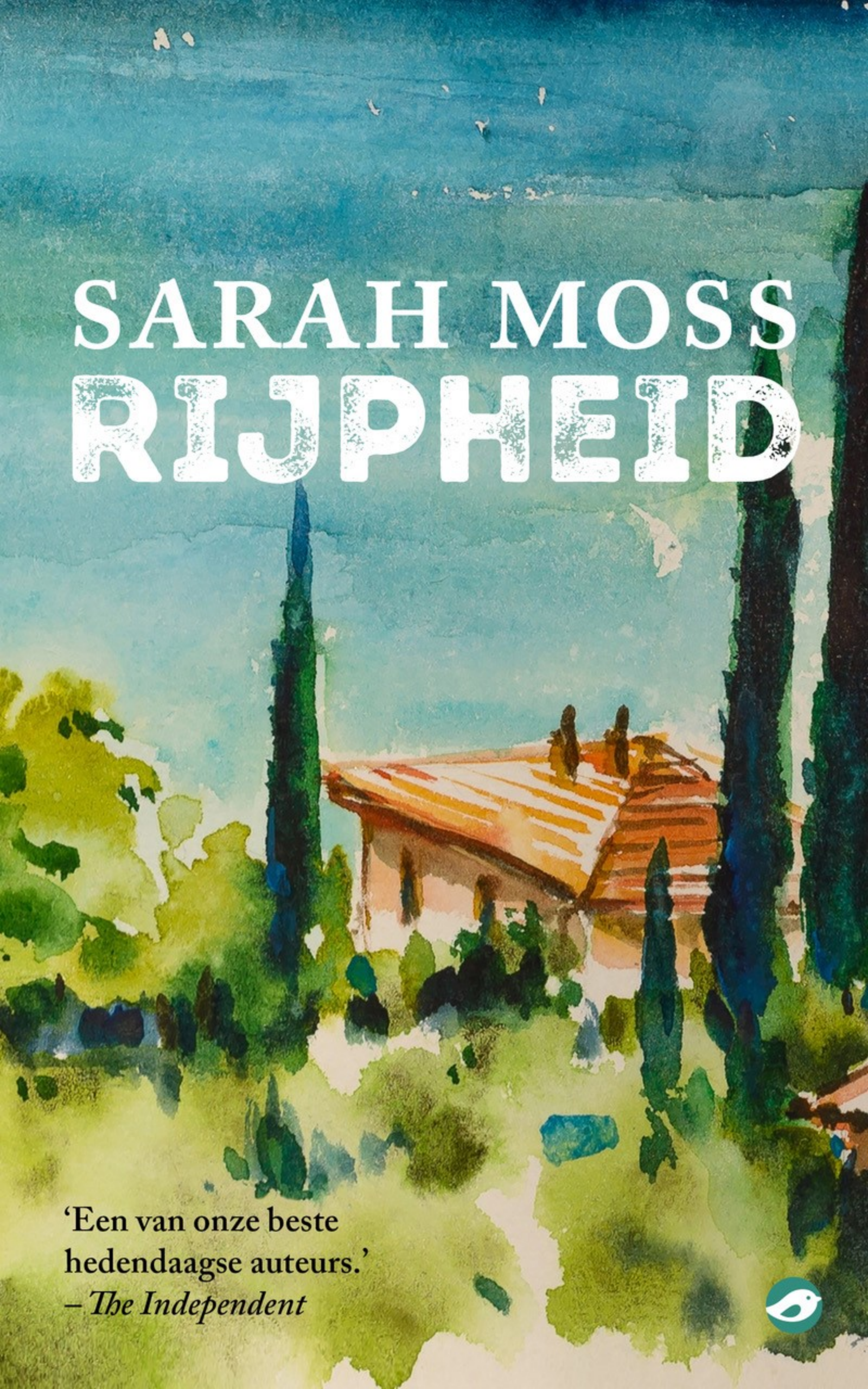

SARAH MOSS RIJPHEID

‘Een van onze beste
hedendaagse auteurs.’
– *The Independent*

De Engelse Edith woont, na een huwelijk van veertig jaar, nu alleen in een dorpje aan de Ierse kust, waar ze deel uitmaakt van een kleine gemeenschap.

In de jaren zestig werd Edith als 17-jarige door haar Franse moeder naar Italië gestuurd, omdat ze te jong en onvolwassen werd geacht om al naar Oxford te gaan. In een villa aan het Comomeer staat ze haar zus Lydia, een balletdanseres, bij in de laatste fase van haar zwangerschap. Wanneer de baby is geboren, moet Edith een telefoontje plegen dat het lot van de baby en zijn moeder zal bepalen...

‘Moss’ talent spat van iedere pagina.’ – Eleanor Catton

‘Sarah Moss schrijft vol mededogen over de menselijke kwetsbaarheid, en ondertussen komt haar werk zo dicht bij perfectie als een romanschrijver maar kan komen.’ – *The Times*

‘Liefdevol en melancholiek [...] Sarah Moss, die op het hoogtepunt van haar kunnen is, is een wonder van psychologisch inzicht en schrijfkunst.’ – Emma Donoghue, auteur van *Kamer*

Sarah Moss (1975) schreef onder andere *Geestgrond*, *Zomerwater* en *De val*. Ze is geboren in Glasgow in Schotland en groeide op in het noorden van Engeland. Momenteel werkt ze als docent aan de universiteit van Warwick. *Rijpheid* werd in het Nederlands vertaald door Ine Willems.

www.uitgeverijorlando.nl

SARAH MOSS

Rijpheid

Uit het Engels vertaald door Ine Willems

uitgeverij
ORLANDO

De vertaler ontving voor deze vertaling een werkbeurs van
het Nederlands Letterenfonds

Het citaat uit het gedicht 'Daddy' van Sylvia Plath op
pagina 7 is vertaald door Anneke Brassinga

De citaten uit *Het paradijs verloren* van John Milton zijn
vertaald door Jules Grandgagnage

© 2025 Sarah Moss

Oorspronkelijke titel *Ripeness*

Oorspronkelijke uitgever Picador, an imprint of
PanMacmillan, London

© 2025 Nederlandse vertaling Uitgeverij Orlando bv,
Amsterdam en Ine Willems

Omslagontwerp Joyce Zethof

Omslagbeeld Depositphoto

© Foto auteur Sophie Davidson

Zetwerk Pre Press Media Groep

ISBN 9789083489421

NUR 302

www.uitgeverijorlando.nl

Voor Kathy, die met haar blue boat te vroeg uitvoer

VERHALEN DIE JE JEZELF VERTELT

Yes, zegt Edith.

Yes, yes. Alsof hij zou ophouden als zij ophoudt het te zeggen, alsof zij tot de generatie behoren voor wie consent per se moet worden uitgesproken en slechts geldig is op het moment van uitspreken, alsof haar lichaam en het zijne het niet al – samen, tegen elkaar – zeiden.

Yes, omdat Engels de taal is die ter hand komt, die voor de mond komt, die komt: omdat Engels de taal is waarin ze haar kind heeft gekregen en Engels de taal is waarin ze zal sterven. *Yes. Oui. Ja. Sì*.

Zijn handen, kleigeruwd en staalgepeesd, breken de vogelbotjes van haar polsen. Breek ze, denkt ze, breek mij, ja, nee, en dan vervliegt het denken in een zwoele explosie, nee, nee, ja, en ze schermt haar geest af van de versregels die als een banner achter een vliegtuig voorbijkomen. *Vrouwen aanbidden een fascist / De laars op de nek, het brute / Brute hart van een bruto als jij*. Hij laat haar zichzelf opduwen, een brug maken, iedere vrouw zou aan yoga moeten doen, diep, dieper, en ze hoort zichzelf een woordeloze kreet slaken.

Naderhand ligt hij over haar heen, zodat ze met moeite ademhaalt, aan haar ribben denkt, die hun best doen om dwars tegen hem in te rijzen, aan haar longen, die inge-

perkt worden, aan de lucht die ze willen, aan zijn heupbeen op het hare, bot op bot, verbindingsweefsel, zijn handen nog steeds strak om haar armen, en wanneer ze probeert te bewegen – tissues, aan haar kant – verstrakt hij zijn grip. Nee, zegt hij, en allebei voelen ze de huivering door haar heen trekken.

Allicht is Gunter geen fascist, niet tenzij je bedoelt dat zijn politieke overtuigingen zover naar links hellen dat ze doorslaan naar de andere kant, tegen de internationale datumgrens aan waar communisme en fascisme elkaar ontmoeten. Zijn veganisme ligt op die grens, zuiverheidscultus en opoffering voor het collectief tegelijk. Hij viert armoede zoals mensen alleen kunnen als armoede een keus is, of was, en de cottage die hij vijftig jaar geleden voor een paar honderd pond heeft gekocht, vertegenwoordigt nu een flink vermogen. Sowieso geen laarzen, laat zijn schoenen bij de deur, wat meer is dan je kunt zeggen van het volk van hier als dat langskomt. Niet dat Gunter niet van hier is, woont hier al zijn hele volwassen leven, maar geen van beiden zullen ze ooit tot volk van hier gerekend worden, zij niet, noch hun kindskinderen tot in de zevende generatie. Paspoort en stemrecht zijn één ding, wie je echt bent is een tweede. Vooral als je Engels bent, vooral als je Joods bent. Niet dat Gunter kinderen heeft, en haar Pat – ze belt hem straks wel, of morgen – woont in Londen.

Gunters grip verslapt, zijn schedel zakt tegen de hare. Grappig hoe mannen naderhand altijd in slaap vallen, wat er ook te doen staat, hoe mallotig de houding ook is, net baby's. Ze denkt terug aan Pat, als peuter, wilde geen dutje, was niet moe, had wel wat beters te doen dan naar bed te gaan en viel met een speelgoedauto nog in zijn hand op de

houten vloer in slaap. Dan legde ze een kussen onder zijn slaphangende bolletje en zo'n wafeldecken met zijdezachte boord over hem heen, streelde zijn hoofdje, bleef even kijken naar het kleine wonder van zijn adem en zijn wezen, en sloop de kamer door naar het boek dat ze bij de hand hield voor het geval de dag haar een leespauze gunde. Totaal geen zin om een kinderslaapje te verspillen aan het huishouden. Ze verschuift ledematen, besluit dat ze Gunters gewicht – voorlopig – prettig genoeg vindt om hem niet van zich af te rollen en wakker te maken. Schikt het kussen zodat ze de schaduw van de wolken over de heuvel kan zien trekken, het weer de vallei in kan zien komen.

Ze is niet helemaal Engels, of Joods, niet dat deels Engels en Joods zijn haar Iers maakt omdat ze nou toevallig hier woont. Ze is officieel genaturaliseerd, compleet met paspoort als bewijs, maar welke betekenis heeft dat woord helemaal? Je zou 'genaturaliseerd' niet hoeven zeggen, toch, als de situatie ook echt natuurlijk was, je kunt per definitie niet natuurlijk maken wat niet natuurlijk is. Natuurlijk, van het Latijn *natare*, geboren worden, geen gebeurtenis die je ongedaan maakt of herschrijft. Assimileren, van *similis*, dezelfde wortel als simulatie, lijkend op maar niet gelijk aan, unheimlich. Ze heeft nog drie paspoorten, nog drie simulaties, achter de hand voor het geval dat. Een paspoort is een goedkope vlag, zei *maman* altijd, het is je uitweg. Zorg alleen dat je op de juiste dag de juiste pas aan het juiste uniform laat zien. En altijd weggaan voordat je het zeker weet, want als je wacht tot je het zeker weet klinken de laarzen al op de trap en spat het bloed tegen de muren, en dan is het te laat. Ga zolang er nog twijfel bestaat, zolang het misschien niet nodig is.

Maman was niet geïnteresseerd in assimileren en goed in weggaan: van mannen, kinderen, landen. Je kunt het haar niet kwalijk nemen, zei papa altijd, maar dat kon Edith best en soms deed ze het ook, en misschien niet alleen mamans eigen verdwijntrucs maar ook dat Lydia zo rigoureuus en zo jong van huis was gegaan; misschien zelfs, niet helemaal fair, dat ze gescheiden was, dat ze er zo goed in bleek te zijn om haar man na een huwelijk van bijna veertig jaar te verlaten; dat zij en Lydie geen van beiden in staat waren om te aarden. Het waren degenen die zich veilig voelden die niet weggingen, zei maman. En het waren degenen die zich veilig voelden die op de veetransporten terechtkwamen, degenen die dachten dat het hier niet kon gebeuren, ons niet kon gebeuren. Het kan altijd hier gebeuren, jou gebeuren. En totdat het gebeurt weet je niet welke burens je op zolder verbergen en welke je aangeven bij de politie, het is zelden zoals je had verwacht. Hou een tas gepakt en zorg voor een exitstrategie, maar in Ediths ervaring hebben exitstrategieën, net als de meeste verhalen die je jezelf vertelt, de neiging om selffulfilling prophecies te worden.

Hier is ze nu, Edith, na een paar verdwijntrucs, zij het niet zoveel als maman. Hier is ze nu, drieënzeventig jaar oud, in de lente van het jaar 2023 onzes Heren – of nou ja, de Heer van haar ex – of het jaar 5783 volgens de Joodse telling, in County Clare, in het huis waarvan ze niet meer weg zal gaan, klaar met weggaan. Hier, onder het fascinerende naakte lijf van een Duitse pottenbakker die ook ooit is weggegaan, als jongeman is weggetrokken uit Düsseldorf – stel je hem voor als jongeman, die schouderpartij! – en nooit meer is teruggekeerd, die deel uitmaakte van de golf

idealistische jonge Noord-Europeanen die aankwamen, aanspoelden, in het westen van Ierland in de tijd dat huizen nog goedkoop waren en de jongelui van hier niet snel genoeg weg konden komen, weg van De Valera's Ierland, naar Londen, New York, Sydney en misschien ook wel Düsseldorf, naar plaatsen waar de priester je niet in de gaten hield en waar dik te verdienen viel. Sommigen hadden ook dik verdiend en leidden een aangenaam luxeleventje, minder makkelijk voor elkaar te krijgen in het Ierland dat Edith veertig jaar geleden had leren kennen. Gunter, die in tegengestelde richting was gereisd, had niet dik verdiend. Mattias, die verder heuvelopwaarts aan biologische landbouw deed – zeep van geitenmelk, tegenwoordig, en boerenkool met rupsen erin, honing die per potje duurder was dan parfum – had niet dik verdiend. Doro en Will met hun boerderijtje waar ze 's zomers de eco-B&B runden en 's winters de wol van hun oude-rassenschapen sponnen, verfd en weefden, hadden niet dik verdiend. Ze hebben geen pensioenvoorziening, geen ziektekostenverzekering, ze vertrouwen op boerenkool, yoga en lichamelijke arbeid om zich de ouderdomskwalen van het lijf te houden. Behoorlijk effectief ook, voor het overgrote deel, tot nu toe, toevallig. Tot ze erbij neervallen zullen ze dingen moeten maken op de oude, dure manier en ze verkopen aan mensen die hier vanuit Dublin heen komen of overkomen uit Londen en New York, mensen die terugkomen maar alleen op bezoek, die thuiskomen in een plaats waar ze niet wonen. Genaturaliseerd, misschien.

Hun zweet koelt af in haar hals, en ze voelt kleffe wrijving tussen haar platgedrukte borsten en zijn ribben. Sijpelen, daaronder; ze spant haar bekkenbodemspieren maar

het bed moet toch verschoond, het lijkt een goeie dag om de was buiten te hangen, en ze vraagt zich af of vrouwen het vroeger probeerden te vermijden op dagen dat er al stapels was lagen, ervan uitgaande dat ze het niet sowieso vermeden om meer voor de hand liggende redenen. De opluchting wanneer dat gedoe achter de rug is, daar vertelt niemand je over. Niet dat het ooit zo'n gedoe is geweest voor haar, niet in Engeland, zij en die lieverd van een huisarts die net zolang probeerde totdat ze de juiste pil voor haar hadden gevonden, altijd regelmatig en maar nauwelijks bloedverlies. Bind mijn eileiders af, had ze na Pats geboorte gezegd, maar zelfs in Londen in de jaren 1980 weigerden ze dat te doen bij een gezonde, getrouwde jonge vrouw. Je weet nooit, zei dr Emmett steeds, misschien wil je ooit toch nog een kind, mensen kunnen van gedachten veranderen, dingen gebeuren, ik weet dat je er niet meer aan moet denken maar dat slijt, het is net als met verhuizen. Maar het was niet net als met verhuizen, wat ze vaker had gedaan dan ze wil tellen of zich inmiddels kan heugen, en het was niet de bevalling die voor haar de deur dichtdeed, nogal een bende en pijnlijk maar niets wat ze niet had verwacht, het was het moederschap, het was het feit dat haar eigen ongeschiktheid meteen zo zonneklaar was, ook al niets wat ze niet had verwacht. Ze hield van Pat op de dierlijke manier waarop moeders, drama's daargelaten, van baby's houden, maar de eerste kinderjaren waren saai en saai heeft haar nooit gelegen. In Londen kon ze in elk geval weer aan het werk, volwassenenonderwijs, in de tijd dat de gemeenten nog Engelse les financierden die verderging dan basale lees- en schrijfvaardigheid en het gevangenis-scholingsprogramma nog literaire kritiek en moderne

vreemde talen omvatte. Het blijkt geen gulden middenweg te zijn, één kind, al helemaal niet als je naar Ierland verhuist, waar het in haar tijd zo ongeveer een perversiteit was om bij één kind te stoppen. Het blijkt dat helemaal geen, als een van jullie geen kinderen wil, waarschijnlijk het beste is.

Niet dat ze spijt heeft van Pats bestaan – bijgeloof steekt de kop op bij de gedachte – maar hij was gebaat geweest bij een betere moeder, en hoewel je geen controle hebt over een levensverhaal, is ze er vrij zeker van dat zij zonder kind een beter én een gelukkiger mens was geweest. Dan had ze Mike al eerder verlaten, tientallen jaren eerder, al die jaren dat ze wou dat hij vreemdging of toch tenminste zei dat hij was vreemdgegaan zodat ze er om een fatsoenlijke reden een einde aan konden breien, al die jaren dat ze erover dacht zelf maar een affaire te hebben al was het maar om hem erover te vertellen en hen allebei te bevrijden. Zo'n echtbrekende affaire zou al het scheren, lakken en smeren waard zijn geweest dat mannen – andere mannen dan marxistische Duitse pottenbakkers die een primitief leven leidden in County Clare en van wie de smaak was gevormd in het tijdperk dat van vrouwen niet anders werd verwacht dan dat ze lichaamshaar hadden – kennelijk als vereiste waren gaan zien. Het is niet mogelijk, zegt Méabh, dat er in veertig jaar tijd niemand verliefd op je is geworden, je bent een aantrekkelijke vrouw. Mannen worden aan de lopende band verliefd op Méabh, ze vindt het vanzelfsprekend, je leven lang attenties afweren, al is ze zelf ook al bijna veertig jaar getrouwd en zijn de meeste alleenstaande mannen hier die min of meer van de juiste leeftijd zijn, weduwnaar en op zoek naar een vervangend vrouwspersoon om hun sok-

ken te wassen en hun avondeten te koken, of erger nog ontbijt te maken, zo'n walmend full-English, of die het hun op z'n minst zegt als ze soepvlekken op hun trui hebben of dat het hoog tijd is om de keuken te moppen. Méabh heeft een punt dat er soms soepvlekken op Gunters trui zitten, en zijn keukenvloer moet inderdaad nodig gemopt, maar het is gewoon niet Ediths vloer en niet Ediths probleem en die trui kan uit, zo heeft ze hem sowieso het liefst. Je moet het gewoon niet gemerkt hebben, zegt Méabh, hoe je het ook draait of keert je moet gewoon zo'n respectabiliteit hebben uitgestraald dat iedereen afstand heeft gehouden, maar Edith denkt zo dat ze mensen normaal gesproken vrij goed aanvoelt, stemming, afkeer en verlangen aardig zuiver oppikt, zoals iedereen die is opgegroeid als buitenbeentje. Niemand die naar haar lonkte, of je moet die man op de trein die ene keer meetellen, of de vader van Pats vriend Ajay in Londen, maar ze mocht Simran te graag. Een smerige streek zou dat zijn geweest, naar bed gaan met de man van een vriendin, hoe knap hij ook was. Ze had weleens gedacht dat je waarschijnlijk fortuinen kon verdienen als je een bureau opzette, een agentschap in introducties voor de ongelukkig gehuwden zodat die konden doen alsof ze vreemdgingen, net als toen je nog alleen kon scheiden op grond van overspel en mensen er een heel toneelstuk van moesten maken om in te checken in een hotel en dan 's morgens betrapt te worden door het kamermeisje zodat het hotelpersoneel later kon getuigen, alleen is het vandaag de dag niet de rechtbank die het moet weten maar je eega, je vrienden, de mama's aan de schoolpoort. Makkelijker om te zeggen dat zij ervandoor was met een ander, dat hij iets had met een jongere vrouw, gemakkelijk-

ker dan we vinden elkaar niet leuk meer, we hebben elkaar al jaren niks meer te zeggen, ik word al misselijk als ik dat haartapijt in haar borstel op de wastafel zie, zijn idee van een hobby is een halfuur lang met zijn telefoon op de wc zitten schijten en hij zet naderhand niet eens het raampje open, al die redenen waarom we veertig jaar geleden niet hadden moeten trouwen hebben gefloreerd als schimmel achter het bad. Als wederzijdse afkeer een geldige reden was om te scheiden, bleef geen huwelijk heel, en waar moet het dan heen? Niet naar Ierland, in elk geval, niet haar generatie, die doorgaans huizen bezit die groot genoeg zijn voor de vele kinderen van koppels die de pil niet kregen, en die nu, nu die kinderen zijn vertrokken (Londen, Berlijn, Sydney), groot genoeg zijn voor de wederzijdse afkeer van hun ouders. Waarschijnlijk is er geen verband tussen de omvang van je huis en hoelang je je eega kunt verduren, waarschijnlijk ligt het allemaal veel complexer. Mensen als wij scheiden niet, legde Dearbhla haar dat eerste jaar in Dublin uit, toen ze de faux pas had begaan om een bepaald stel voor een dinertje uit te nodigen, maar soms leven we gescheiden levens, we worden niet samen gezien maar daar wordt dan niet over gesproken, snap je? Ze snapte indertijd niet hoe zij datgene had moeten weten waar niet over werd gesproken, maar ze kreeg het onder de knie, zoals immigranten doen, zoals zelfs maman het in haar tijd enigszins onder de knie moest hebben gekregen, door stilltjes op de achtergrond te blijven en te observeren. Maak je klein, migrant, dwaalgast. Ga in een hoekje staan en doe ons na, al zal je imitatie nooit goed genoeg zijn. Waarom blijf je het dan proberen, zou Gunter zeggen, wees gewoon wie je bent, maar dat kan hij makkelijk zeggen, vrijgezel en ver-

knocht aan zijn potten en jaren achtereen geen voet in Dublin gezet. Niemand heeft hem ooit gevraagd om een diner te organiseren.

Oké dan, denkt ze. Lakens in de was, met deze wind en nu het langer licht is zijn ze tegen bedtijd droog, en zolang het zo'n helder weer is moet ze misschien maar eens naar het strand, vanmiddag hoogwater, zwemmen, op de terugweg langs de groentekraam, verse eieren, en de eerste aardbeien zijn er.

Eerst lunchen, ze heeft honger, onzin om nu te douchen als ze straks de zee ingaat. Brood met kaas, appel, kop thee bij het laatste restje weekendkrant. Tijd om deze lummel naar zijn potten terug te sturen. Ze duwt tegen zijn schouder, port hem aan en voelt haar ribben uitzetten, voelt zijn verslapte zachtheid tegen haar dij. Gunter, zegt ze, wakker worden, kom. Ik geef je een kop koffie en dan moet je maar eens naar huis.